

VREDNOTENJE TER KRITIČNO PRIJATELJEVANJE PRI GOVORNEM NASTOPU V ČETRTEM RAZREDU

Uvod

»Formativno spremljanje omogoča učno priložnost za t. i. samoregulacijo, ki vključuje samostojno uravnavanje dinamike in težavnosti učenja, opredeljevanje pričakovanih učnih ciljev in njihovo zasledovanje oz. samokontrolo« (Komljanec, 2008).

Sem Stanka Zver, profesorica razrednega pouka. Imam devet let delovne dobe, šest let poučevanja v prvem triletju osnovne šole, četrto leto poučujem v četrtem razredu. Vseh devet let sem učiteljica na Osnovni šoli Franceta Prešerna Črenšovci. V šolskem letu 2007/2008 sem se vključila v razvojno-aplikativni projekt Razvoj didaktike na področju ocenjevanja znanja.

Preverjanje domačega branja v četrtem razredu

V četrtem razredu že na začetku šolskega leta dajemo velik poudarek govornim nastopom. To metodo uporabljamo pri različnih predmetih, tako pri naravoslovju, družbi, glasbeni vzgoji, slovenščini, književnosti ... Pri naravoslovju in družbi so učenci predstavljali svoje lastne raziskave; pri glasbeni vzgoji različne instrumente, poznavanje ljudskih in umetnih pesmi staršev in starih staršev; pri slovenščini se z govornimi nastopi ukvarjamo zelo podrobno v drugi polovici šolskega leta (opisujemo poklice, živali, predmete ...), pri književnosti pa domače branje. V prispevku bom podrobneje predstavila spremljanje in vrednotenje ter model kritičnega prijateljevanja pri domačem branju.

V začetku šolskega leta smo za učence izbrali domače branje. V knjižnicah so si izposojali ter brali delo Franceta Bevka: Lukec in njegov škorec. Čas za branje je bil prilagojen posameznikovi individualni potrebi ter lastnim bralnim sposobnostim. Ko je učenec domače branje prebral in bil pripravljen na preverjanje prebranega, je nalogo opravil pisno. Na učni list, na katerem je bil miselni vzorec, je moral vpisati: avtorja in naslov knjige, ki jo je prebral, kratko obnovo zgodbe, narisati lastno ilustracijo, naštetih književne osebe, zapisati najljubšo književno osebo ter utemeljitev za svojo odločitev.

Ko so učenci svoje izdelke oddali, sem jih prebrala, zraven pa dopisala povratno informacijo. Vsak učenec je skozi mojo povratno informacijo spoznal pomanjkljivosti svojega zapisa. Eden izmed učencev knjige ni prebral do konca in tako ni poznal celotne zgodbe, njegov izdelek pa je bil nepopoln. Na zadnjo stran sem vsakemu učencu zraven svoje povratne informacije dodala še del, v katerega je učenec zapisal samoevalvacijo svojega dela (ali pa pomanjkljivosti). Tako so nekateri učenci vpisovali odobravanje, všečnost knjige, nekateri pa tudi svoje nezadovoljstvo. Učenec, ki na primer knjige ni prebral, se je tega zelo zavedal. Zapisal je celo, da je žalosten, da ni do konca prebral in bo naslednje domače branje dokončal. Čeprav torej učenec ni izpolnil naloge, sem bila zelo zadovoljna, saj se je **sam** zavedal, da to ni bilo v redu in bo v prihodnje svojo pomanjkljivost popravil. To je bistvo pri preverjanju znanja – ugotoviti, kaj smo naredili narobe, kje so naše pomanjkljivosti ter načrtovati njihovo odpravljanje.

---

⁴⁰ Stanka Zver, OŠ Franceta Prešerna, Črenšovci

Govorni nastopi v četrtem razredu

V mesecu novembru je sledilo drugo domače branje, ki je bilo diferencirano in posebej prilagojeno učencem Romom ter učencem s posebnimi potrebami. Učenci so si knjigo izbrali, izposodili ter v dogovorjenem roku enega meseca knjigo prebrali. V začetku decembra smo teden dni pred ocenjevanjem domačega branja izvedli načrtovanje govornega nastopa, s katerim bodo učenci predstavili izbrano ter prebrano delo določenega avtorja ali avtorice. Predstavila sem jim kriterije predstavitve z govornim nastopom, kot pripomoček so lahko uporabili plakat, ki je moral ustrezati vsebinskim zahtevam v povezavi z domačim branjem. Nato so učenci svoj govorni nastop načrtovali individualno.

V govornem nastopu so učenci morali predstaviti avtorja, njegov kratek življenjepis ter delo na literarnem področju, morebitnega ilustratorja, književne osebe, dogajalni čas in prostor, ustrezno podati obnovo knjige in po lastni odločitvi opisati najljubši ali najbolj smešen dogodek v zgodbi. Na plakat so poleg avtorja, ilustratorja, književnih oseb, časa in prostora ter najljubšega/najbolj smešnega dogodka lahko dodali še lastno ilustracijo, fotografije avtorja, podrobnosti iz njegovega življenja in dela ...

Učenci so za pripravo plakata in govornega nastopa imeli teden dni časa. Skozi sprotno spremljanje njihovega dela doma in v šoli sem ugotovila, da so učenci delali aktivno ter doma v izdelavo svojega izdelka vključili tudi ostale družinske člane. Domači so učencem svetovali pri izdelavi plakata, pomagali pri brskanju po spletu, kjer so učenci našli podatke o avtorjih, ilustratorjih, življenjepisih, fotografije ... Pomagali so jim tudi na ta način, da so prisluhnili njihovim nastopom in merili čas za pripravo ustrezne dolžine govornega nastopa.

Sledila je izvedba govornih nastopov, učenci so predstavili svoje znanje. Vsakemu učencu je bil določen čas, približno pet minut govora. Sledilo je kritično prijateljevanje, pogovor in vrednotenje znanja, na koncu pa ocena iz predstavitve domačega branja.

Kritično prijateljevanje

Med posameznikovim govornim nastopom so imeli sošolci nalogo kritičnega prijatelja. Vsak učenec je dobil list, na katerega je beležil potek sošolčevega govornega nastopa. Beležili so si, kakšen je bil pripomoček – plakat oziroma ali je bil ustrezen: barvno primeren, ustrezne velikosti; opazovali so obliko pisave, ključnih besed, fotografij, slik. Beležili so tudi, kako je sošolec ta pripomoček uporabljal: ali je z njega bral, pokazal na ključne besede, fotografijo, sliko, ali ga morebiti sploh ni uporabil. Kritični prijatelji so zapisali tudi, ali je bil vzpostavljen stik s poslušalci in ali je nastopajoči govoril sošolcem ali pa je morda komu obračal hrbet, gledal le učiteljico ... Pozorni so bili tudi na ustrezno dolžino govornega nastopa in merili čas predstavitve. Sošolci so si lahko zapisali tudi vprašanje, če katere informacije niso dobili ali pa jih je kaj posebej zanimalo.

Vsak posameznik je torej izvedel svoj govorni nastop. Po njem je sledil pogovor sošolcev, ocenjevanega in učiteljice. Vsak sošolec je podal svojo kritiko, ki je imela namen evalvacije govornega nastopa z vidika sošolca – opazovalca in poslušalca. Dogovor, ki smo ga sprejeli pred govornimi nastopi, je bil ta, da bo kritika vedno pozitivna; to pa je sošolce in učiteljico na nek način motilo. Da bo posameznikov naslednji govorni nastop boljši, je treba pomanjkljivosti odpraviti. Z odpravo pomanjkljivosti se bo učenčevo govorno nastopanje izboljšalo in tako tudi sama ocena. Ta ima v četrtem razredu še vedno velik pomen, saj so se učenci šele pred nekaj meseci seznanili s številčno oceno.

Opazovalci – kritični prijatelji ne povedo samo tistega, kar ni bilo v redu, ampak ubesedijo tudi svoje pozitivno mnenje, pohvalo in tisto, kar jim je bilo še posebej všeč. S pozitivno kritiko pri učencih rasteta samozavest in notranja motivacija, ki sta gonilo za

prihodnje, izboljšane govorne nastope, zmanjšanje treme, ki devetletnikom pri govornem nastopanju še dela težave. Posredno ima kritično prijateljevanje dolgoročni pozitiven učinek pri nadaljnjem ustnem ocenjevanju, raznih drugih oblikah nastopanja pred občinstvom; učenci se spopadejo z obvladovanjem lastnega adrenalina, navajajo se na koncentracijo na vsebino, ki jo želijo predstaviti ter odpravijo morebitne ovire, ki jih nekateri učenci pri nastopanju imajo (mašila, pretiho ali preglasno govorjenje, prestopanje ...).

Pomembna je tudi posameznikova samoevalvacija. Učenec na podlagi svojega nastopa, kritik svojih sošolcev ter učiteljice uzavesti morebitne težave, slabosti, ki predstavljajo ovire na njegovi poti do boljšega znanja. Sam se zave tudi svojih kvalitativnih in močnih področij, na katerih bo lahko gradil znanje v prihodnosti.

Zaključek

Z govornim nastopanjem pričnejo učenci doma, pred poznanimi, domačimi, bližnjimi osebami, pred katerimi se počutijo samozavestne in sprejete. Te govorne nastope, na katere so se ustrezno pripravili, prenesejo v šolo, pred sošolce in učiteljico. S pomočjo kritičnega prijateljevanja tudi v novem, bolj ali manj znanem okolju učenec uri suverenost in samozavest. Kritični prijatelji pa ustvarjajo pozitivno klimo v razredu, kjer se bo učenec kljub morebitnim pomanjkljivostim še vedno počutil sprejetega. Sošolci s svojo kritiko in pripombami dajejo učencu (pozitivno) povratno informacijo.

Tako kot je pomembna kritika domačih, v šoli pa sošolcev, tako je bistvena tudi učiteljeva povratna informacija. Učitelj mora vsakemu posamezniku izreči pohvalo za dobro opravljeno nalogo, v primeru pomanjkljivosti pa tudi napotek za izboljšanje le-te. V prihodnje bosta tako učenec kot učitelj na opaženo pomanjkljivost pozorna in ko bosta načrtovala naslednji govorni nastop, bo lahko učenec s pomočjo učiteljevega usmerjanja, svetovanja in pomoči to pomanjkljivost izboljšal ali celo odpravil. Naj zaključim s spoznanji dr. Komljančeve:

»Na podlagi samostojnega spremljanja učenci vedo, o čem se učijo in zakaj, so bolj samoiniciativni, kritični, realni pri načrtovanju pričakovanih rezultatov in bolj kritični pri vrednotenju dosežkov. Raste njihova odgovornost za učenje in tudi kontrola nad procesom dela. Močneje se zavedajo svoje učne energije (močnih znanj) in so zato bolj samozavestni pri učenju in bolj razporejajo učno energijo skozi učni proces« (Komljanec, 2008).

Literatura

Komljanec, N. (2008). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja*. Zbornik 2. mednarodnega posveta v Celju, marec 2008. Ljubljana: ZRSŠ.